

**ЪРНЕСТ ТОМПСЪН СЕТЬН
СЪДРАНОТО УШЕНЦЕ
ИСТОРИЯТА НА ЕДНО СИВО
ЗАЙЧЕ С БЯЛА ОПАШКА**

Превод от английски: Борис Дамянов, 1984

chitanka.info

Съдраното ушенце, или Съдранко, се наричаше едно малко зайче с бяла опашка. Името си дължеше на раздраното ухо, доживотен белег, получен при първото му приключение. Зайчето живееше заедно с майка си в мочурището на Олифънт, където се запознах с тях и където по стотици различни начини събрах малките доказателства и случки, които в края на краищата ми дадоха възможност да напиша този разказ.

Хората, които познават добре животните, може да кажат, че им приписвам твърде много човешки качества, но други, живели близо до тях и опознали част от техния начин на живот и поведение, положително няма да си помислят така.

Зайците наистина не си служат с разбирам за нас език, но те имат начин на изразяване чрез цяла система от звуци, следи, миризми, докосвания с мустачки и движения, изпълняващи ролята на говоримия език. Не трябва да се забравя, че, макар и при разказането на тази история да „превеждам“ свободно от „заешки“, не прибавям нищо „неказвано“ от самите тях.

I

Гъста трева се свеждаше и прикриваше уютното гнездо, в което майката беше скрила Съдраното ушенце. Тя го беше покрила с част от постелята и както винаги последната ѝ заръка беше „да лежи плътно до земята и да не казва «гък» каквото и да се случи“. Макар и пъхнато в леглото, зайчето беше съвсем будно и светлите му очички гледаха в една точка от неговия малък зелен свят, разположен точно над него. Една синя сойка и една червена катеричка, и двете добре известни обирачки, сега се обвиняваха гръмогласно за някаква кражба и по едно време гъсталакът, в който беше домът на зайчето, се превърна в аrena на тяхната борба. Жълта щъклица сграбчи синя пеперуда само на десетина сантиметра от носа му, а рубиненочервена калинка, напръскана с черни точки и размахала спокойно топчестите си пипалца, направи дълга разходка нагоре по една тревичка, спусна се по друга, после пресече гнездото и пропълзя по лицето на Съдранко, но въпреки това той нито трепна, нито мигна.

Не след дълго до ушите му долетя странното шумолене на листата от близкия гъсталак. Особен, продължителен звук идеше ту оттук, ту оттам, даже се приближи, но независимо от това нямаше шум от стъпки. Целият си досегашен живот Съдранко беше прекарал в мочурището (а беше само на три седмици), но въпреки това чуваше подобно нещо за пръв път. Любопитството му, разбира се, силно се изостри. Неговата майка го беше предупредила да лежи плътно до земята, но това важеше само в случаите на опасност. В този странен звук сигурно нямаше нищо страшно.

Тихото стържене се чу отблизо, после отдясно, отдалечи се и като че замря. Съдранко почувствува, че знае какво трябва да направи, не е бебе я, негов дълг беше да разбере какво е това. Той повдигна бавно топчестото си телце върху късите си пухкови крачета, изправи малката си кръгла главица над навеса на своето гнездо и надникна към гората. Звукът секна в момента, в който се раздвижи. Не видя нищо,

затова пристъпи крачка напред, за да огледа по-добре, и в същия миг се озова лице срещу лице с огромен черен смок.

„Мамо!“ — писна зайчето в смъртен ужас, когато чудовището се хвърли отгоре му. Той напрегна всичката сила на своите крехки крачета и направи опит да избяга. Бърз като светкавица, смокът се вкопчи в едното му ухо и се заусуква около него, изпълнен със злорадство към безпомощното малко зайче, което си беше определил за обяд.

„Ма-мо! Ма-мо!“ — пищеше задъхан бедният малък Съдранко, докато свирепото чудовище започна бавно да го души. Писукането на малкото зайче щеше много скоро да секне, но майка му се носеше през гората с бързината на стрела. Тя не беше вече онази боязлива и безпомощна зайка, готова да побегне при най-малкия шум. Майчината любов гореше силно в сърцето ѝ. Писъкът на нейното чедо я изпълни със смелостта на героите. Хоп, и тя се намери върху отвратителното влечучо. Фрас, и го удари с острите нокти на задните си лапи. Ударът беше толкова силен, че смокът започна да се гърчи от болка и да съска от гняв.

„Ма-мо-о!“ — едва-едва се обади мъничкото зайче. Майката се нахвърляше и нанасяше все по-силни и жестоки удари, докато влечучото отпусна ухото на зайчето и се опита да захапе зайката, която се хвърляше отгоре му. След всяко захапване обаче устата на смока се пълнеше с вълна, а жестоките удари на зайката даваха вече резултат. Дълги кървави драскотини разсичаха люспестата броня на черния смок.

Смокът беше вече много зле. Когато посрещаше следващото нападение, той отпусна обръча около малкото сиво зайче, което моментално изхвръкна от кълбото и се мушна в гъсталака, останало без дъх и ужасно изплашено, но напълно невредимо, ако не се смята лявото му ухо, доста разкъсано от зъбите на страхотния смок.

Зайката постигна онова, което желаеше. Нямаше намерение да се бие за слава или за отмъщение. Тя побягна към гората, а малкото сиво зайче последва блестящата светлина на снежнобялата ѝ опашка, докато го отведе в един безопасен ъгъл на мочурището.

II

Мочурището на стария Олифънт представляваше неравно, обрасло с къпини широко място с мочурливо блато и с поточе, което течеше по средата. Сред него все още стърчаха опърпаните останки на стара гора, а няколко ствola се търкаляха изсъхнали из шубраците. Земята около блатото беше от онези обрасли с върби и с острица местности, които се отбягват от котките и конете, но от които не се боят говедата. По сухите места бяха избуяли с бяло изтравниче и с млади фиданки. Най-външният кръг, граничещ с полята, се състоеше от чудесни млади дървета със смолисти столове, чиито игли, изпълнени с живот и изправени във въздуха или изпокапали върху земята, предлагаха възхитителен аромат за ноздрите на минувача и задушаваха онези разсади, които искаха да се мерят с тях в нищо неструващата пустош, където растяха.

Докъдeto стигаше погледът, се ширеха равни поля и единствените следи на диво животно, пресичали някога тази местност, бяха от една лоша и безсъвестна лисица, която живееше наблизо.

Главните обитатели на блатото бяха зайната и Съдранко. Най-близките им съседи бяха на голямо разстояние, а най-близките им роднини бяха измрели. Това беше техният дом, тук живееха заедно, тук Съдранко получи образоването си, което после му донесе успехите в живота.

Моли беше добра малка майка и го отгледа грижливо. Първото нещо, което научи Съдранко, беше „да лежи долу и да мълчи“. Приключението му със смока го накара да извлече поука от това и той никога не забрави този урок. Той вършеше онова, което му казваха, затова и всичко останало вървеше много по-гладко.

Вторият урок беше „замръзването“. Той произлезе от първи урок и Съдранко го изучи едва когато умееше да бяга.

„Замръзване“ означава да не правиш нищо, а чисто и просто да се превърнеш в статуя. При среща с неприятел добре обученият сив заек спира изобщо да се движи, независимо от това, какво върши,

зашото обитателите на горите имат окраската на предметите в гората и погледът ги открива само при движение. Така че, когато животните се срещнат случайно, онова, което първо забележи другото, се старае да остане незабелязано чрез „замръзване“ и така си запазва всички предимства, за да избере най-удобния момент за нападение или за бягство. Само онези, които живеят в гората, знаят цената на това качество. Всяко диво животно и всеки ловец трябва да го изучат. Всички животни го правят добре, но никой не превъзхождаше зайката в това отношение. Майката учеше Съдранко на тази хитрост с нагледни примери. Когато бялата пухкава възглавничка, която носеше винаги със себе си, за да има на какво да сяда, се понасяше с подскоци през гората, Съдранко, разбира се, побягваше с всички сили след нея, за да не изостава. Щом зайката спираше и „замръзваше“, естественото чувство да ѝ подражава го караше да върши същото.

Най-добрият урок от всички, които Съдранко научи от своята майка, беше тайната на дивата роза. Тази тайна е много стара и за да я разберете, трябва да чуете първо защо дивата роза се скара с животните.

Преда много-много години розите растели по храсти без тръни. Катеричките и мишките обаче се катерели по тях, добитъкът ги прекършвал с рогата си, опосумът^[1] ги изтръгвал с дългата си опашка, а еленът ги тъпчел с острите си копита. Тогава дивата роза се въоръжила с бодли, та да предпазва своите рози, и обявила вечна война на всички същества, които се катерела по дърветата и имали рога, копита или дълги опашки. Така дивата роза си отдъхнала от всички, освен от сивия заек, който не умее да се катери по дърветата, няма рога или копита и едва ли може да се каже, че притежава някаква опашка.

Всъщност сивият заек никога не бил вредил на дивата роза. Тъй като има толкова много неприятели, дивата роза го взела под свое специално покровителство и затова, когато над главата на бедния заек надвисне опасност, той полетява като стрела към най-близката дива

роза, сигурен, че тя е готова да го защити с безбройните си остри и отровни ками.

Така че ето каква тайна научи зайчето от своята майка: „Дивата роза е твоята най-добра приятелка.“

Повечето време през този сезон Съдранко прекарваше, за да запомни профила на землището и лабиринтите на къбините и на дивите рози. Той ги изучи толкова добре, че можеше да обиколи блатото по два различни пътя и никъде да не се отдели на повече от пет подскока от приятелските храсти.

Не след дълго неприятелите на сивите зайци разбраха с възмущение, че хората донасят нов сорт бодлива къпина, която засаждат в дълги редици през цялата околност. Стъблата им бяха толкова здрави, че никое животно не можеше да ги прекърши, и толкова остри, че пробиваха и най-дебелите кожи. Всяка година се появяваха все нови храсти и всяка година положението на дивите животни ставаше все по-сериозно. Зайката обаче не се страхуваше ни най-малко от тях. Неслучайно беше отраснала сред дивите рози. Кучета и лисици, говеда, овце, а даже и самият човек можеха да се одерат на тези ужасни тръни, но Моли ги познаваше, живееше и преуспяваше сред тях. И колкото повече се разпростираха тези къбини, толкова по-безопасна ставаше цялата област за сивия заек. Тази нова и опасна къпина се наричаше ограда от бодлива тел.

[1] Двуутробно торбесто животно, което прилича на мишка поради голата опашка. — Б.пр. ↑

III

Моли нямаше други деца на главата си, затова отдаваше всичките си сили на Съдранко. Необикновено бързо и живо зайче, а така също и силно, то имаше рядко щастлива съдба и се развиваше изключително добре.

Целия сезон Моли го учеше как да маскира следите си, какво да яде и да пие и до какво да не се докосва. Ден след ден тя го обучаваше. Учеше го малко по малко, внушаваше му стотици мисли, които нейният собствен живот или ранно обучение бяха наслоили в нея, и така го въоръжи със знания, които правят възможен живота на зайците.

Застанал близо до майка си в полето с детелина или в гъсталака, той ѝ подражаваше, когато тя пъхаше нос „да подуши по-добре“, дърпаше наръча от устата му или се докосваше до устните му да се увери, че и той се храни със същата трева. Все като ѝ подражаваше, Съдранко научи как да четка с нокти ушите си, как да приглежда козината си, как да чисти със зъби бодилчетата от кожухчето и краката си. Научи също така, че няма друго по-подходящо питие за заека от кристалните капки роса от къбините, тъй като водата, веднъж докоснala земята, положително добива някакъв дъх. Така той започна да изучава живота в гората, най-старата от всички науки.

Когато Съдранко порасна толкова, че можеше вече да излиза сам, неговата майка го запозна с правилата на сигнализацията. Зайците си телеграфират един на друг, като тупкат със задни крака. Звукът се предава надалеч по земята. Едно тупкане на шест фута от земята няма да се чува на 20 ярда, докато по самата земя ще се чуе поне на 100 ярда. Зайците имат много оствър слух и долавят това тупкане от 200 ярда, колкото е и разстоянието от единия до другия край на блатото на Олифънт. Едно тупване означава „Внимание!“ или „Замръзване!“. Бавното „туп, туп“ означава „Ела!“, бързото — „Опасност!“, а много бързото „туп, туп, туп“ — „Бягай, ако ти е мил животът“.

Веднъж времето беше чудесно, сините сойки се караха помежду си, сигурен белег, че наблизо няма неприятели, и Съдранко започна да

се занимава с нещо ново. Моли сви уши и даде знак за клякане. После избяга далеч в гъсталака и подаде тупкация сигнал: „Ела!“ Съдранко се завтече натам, но не успя да я открие. Той тупна с крак. Не последва никакъв отговор. Съдранко се зае да търси старателно. Откри дъха на краката й, последва този странен водач, който всички животни познават много добре, а човекът никак, тръгна по следите и откри къде се е скрила. Така той получи първия урок по разчитане на следи и криеницата, на която играеха, се превърна в школовка за истинското преследване, което запълни по-голямата част от по-сетнешния му живот.

Преди да приключи този първи сезон на обучение, той беше изучил всички основни трикове, чрез които един заек успява да живее, и по много въпроси се оказа истински гений.

Беше голям специалист по маскиране на следи, след което скачаше върху някой дънер и замираше на него, както и по движение по стари следи, които правеше неразгадаеми. Всичко това вършеше толкова сполучливо, че не се нуждаеше, от каквito и да е други хитрости. Не беше опитвал, но знаеше как да прилага и „номера с бодливата тел“, нова хитрост от най-висша категория. Занимаваше се и със специални проучвания на пясъка, който унищожава всяка вибрация, проявяваща изключителна опитност в „заблуда на преследвача“, в „прикриване“, в „криволичене“, а също и във „вмъкване в дупки“, която хитрост изисква по-дълго наблюдение, и въпреки всичко никога не забравяше, че „лежането пътно до земята“ е началото на всички мъдрости и че „дивата роза“ е хитрост, на която винаги може да разчита със сигурност.

Той беше обучен да разпознава всички свои неприятели и да ги заблуждава. Защото ястребите, бухалите, лисиците, хрътките, псетата, норките, невестулките, котките, скунсовете, миещите мечета и човекът, всички имат свои собствен начин на преследване. И така, за всяко зло беше научил по един лек.

При приближаване на неприятел Съдранко се научи да се осланя предимно на себе си и на своята майка и после на сойката — „Никога не отминавай предупреждение — сойката — казваше Моли, — тя е беляджийка, бърка се във всичко, краде по всяко време, но нищо не ѝ убягва. Няма да се подвоуми, когато реши да ни навреди, пречи ѝ само дивата роза, но нейните неприятели са и наши неприятели, затова

добре е да се вслушваме в нея. Ако кълвачът те предупреди, можеш да му вярваш, честен е, но в сравнение със сойката е глупав. Макар че сойката често лъже, та да може да направи някое зло, по-добре е да ѝ вярваш, когато ти донесе лоши новини.“

Хитростта с бодливата тел изисква здрави нерви и силни крака. Мина дълго време преди Съдранко да се осмели да я приложи, но когато навлезе в разцвета на своите сили, тя се превърна в едно от любимите му удоволствия.

„Играта е чудесна за онези, които умеят да я играят — говореше Моли. — Първо повеждаш право напред кучето, което те гони, позагряваш го малко, като го оставяш а-а, да те хване. После се държиш само на една крачка пред него и го повеждаш с всички сили право към високата ограда с бодливата тел. Виждала съм как по този начин осакатяват много кучета и лисици, а една голяма хрътка направо умря. Виждала съм обаче и не един заек, заплатил с живота си този опит.“

Съдранко разбра твърде рано, че някои зайци изобщо не научават нищо, че „пъхането в дупки“ не е чак такава голяма хитрост, колкото изглежда. Тя може да осигури безопасността на мъдрия заек, но рано или късно се превръща в смъртоносна клопка. Младият заек винаги мисли първо за нея, докато възрастният никога не прибягва до нея, преди да е опитал всичко останало. Така можеш да се избавиш от человека, кучето, лисицата или грабливата птица, но ако неприятелят се окаже пор, норка, скункс или невестулка, дупката носи сигурна смърт.

Из мочурището имаше само две дупки. Едната беше на Сълнчевия бряг — суха, заслонена могилка в южния край. Беше открита и обърната към слънцето. В ясни дни сивите зайци правеха тук слънчеви бани. Те се просваха върху ароматните борови иглички, протягаха се в странни котешки пози и се обръщаха бавно, сякаш се печаха и искаха да се опекат еднакво добре от всички страни. Тогава те мигат, дишат тежко и се гърчат като че в ужасни мъки. Независимо от всичко това е едно от най-големите удоволствия, които познават.

Точно под самия връх имаше голям боров дънер. Чудноватите му корени се огъваха над жълтеникавия пясъчен бряг като същински дракони. Под тяхна защита един стар намусен мармот си беше издълбал много отдавна леговище. С всеки изминат ден той ставаше все по-кисел и злонравен, докато веднъж, вместо да се пъхне в

леговището, се сдърпа с кучето на Олифънт, и така час по-късно в неговото леговище се настани Моли.

След това дупката в коренаците на бора много хладнокръвно беше завладяна от един самонадеян млад скункс, който с по-малко храброст би се радвал на много по-голямо дълголетие, но си въобразяваше, че даже и въоръженият с пушка човек ще отстъпи пред него. Вместо да държи Моли настрани от леговището, той приключи с царуването си като стар еврейски цар след седем дни.

Другата дупка се намираше в папратов гъсталак, близо до поляната с детелината. Малка и влажна, от нея нямаше кой знае каква полза, освен за крайни случаи. Дело беше също на един мarmot, добронамерен и приятелски настроен съсед, но един вятърничав младеж, чиято кожа под формата на камшик усилваше сега тягата на работните коне на Олифънт.

„Просто справедливост — ще рече старецът, — защото тази козина е израснала от крадена храна, която лесно се превръща в енергия.“

Сега сивите зайци оставаха единствените собственици на дупките и гледаха да не се навъртат много около тях, да не би да се образува никаква пътека, която да предаде тези сигурни убежища на неприятеля.

Разполагаха също и с кухото дърво, което, макар и почти повалено, все още се зеленееше; голямото му предимство се състоеше в това, че имаше отвори и от двата си края. Тук дълго време живееше една мечка, самотна стара миеща мечка, чието привидно задължение беше гоненето на жаби и за която се предполагаше, че се въздържа от ядене на мясо като старите монаси. Допускаше се обаче много основателно, че чака сгоден случай, та да се подслади с някое зайче. Накрая тя беше убита през една тъмна нощ, когато беше нападната кокошарника на Олифънт. С чувство на безкрайно удоволствие Моли си присвои нейното уютно гнезденце, без да изпитва и капка съжаление.

IV

Ярка слънчева светлина заливаше блатото в августовските утрини. Всичко сякаш беше пропито от топлия блясък. Едно малко кафяво блатно врабче се полюшваше връх у дълъг папур в блатото. Под него се простираше открито пространство от кална вода, която тук-там отразяваше синьото небе и заедно с жълтата водна леща се превръщаше в изящна мозайка с малка гравюра на птичка в средата. Брегът отзад беше покрит с буйна растителност от златистозелени бурени, които хвърляха гъста сянка върху кафявата блатна туфа.

Очите на блатното врабче не са пригодени да възприемат тази цветна феерия, но то забелязва онова, което ние положително бихме пропуснали. Две от многобройните листнати кафяви бучки под широките листа на бурените бяха живи космати маси с носове, които непрестанно мърдаха нагоре-надолу, макар че всичко наоколо беше потънало в безмълвие.

Това бяха Моли и Съдранко. Те се протягаха под буренаците не защото харесваха тяхната воня, а защото крилатите кърлежи не можеха да я понасят и тук ги оставяха на мира.

Зайците нямат определено време за уроци. Непрестанно се учат. Урокът зависи от това, какво е напрежението в момента, а то може да настъпи, преди още да се разбере напълно. Те бяха дошли да си отдъхнат на спокойствие, но неочеквано една предупредителна нотка в гласа на наблюдателната сойка накара след малко Моли да надигне нос, да наостри уши и да прилепи опашка към гърба. През мочурището право към тях идваше черно-бялото куче на Олифънт.

— А сега — каза Моли — клекни долу! Ще отида да видя този глупак да не ни направи някоя беля.

Тя тръгна да го посрещне, като безстрашно се втурна да пресече пътя му.

„Бау-ау-ау!“ — изляя кучето и се хвърли след Моли, но тя се държеше на една крачка пред него; доведе го нататък, където милионите мечове нанасяха бързи и дълбоки рани, докато ушите му се

изподраха, и го насочи накрая към една скрита бодлива тел, където то така се изпонаряза, че се върна в къщи, ревяще от болка. След като направи малък кръг и кръстоса следите си за всеки случай, да не би кучето да решеше да се върне отново, Моли отиде при Съдранко и видя, че изпълнен от нетърпение, той се беше изправил с цял ръст и наблюдаваше всичко с изпънат врат.

Това непокорство така я разгневи, че тя го ритна със задния си крак и го катурна в блатото.

Както се хранеха един ден на близката поляна, обрасла с детелина, отгоре им връхлетя червеноопашат мишевол. Моли ритна със задните си крака, като му се присмя по този начин, и се пъхна в дивата роза, израснала върху една от старите пътеки, където мишеволът, разбира се, не можеше да я последва. Това беше главната пътека от гъсталака Крийксайд до гората Стоувпайк. През нея сега се прехвърляха няколко пълзящи издънки на петолистен бършлян и Моли, като не сваляше едното си око от мишевола, започна да почиства пътеката от тях. Съдранко я наблюдаваше, после изтича напред и отскубна няколко други, които бяха поникнали върху пътеката.

— Точно така — каза Моли, — винаги поддържай пътеките чисти, защото често ще имаш нужда от тях. Пътеките не трябва да са широки, но почистени. Почиствай всичко, което прилича на пълзящо растение, и някой ден ще разбереш, че си премахнал истински капан.

— Какво? — попита Съдранко и почеса дясното ухо с левия си крак.

— Капанът е нещо, подобно на пълзящо растение, но той не расте и е по-зъл от всички мишеволи в света — отвърна Моли, като погледна към червената опашка, отдалечила се вече доста от тях, — защото се крие ден и нощ под пътеката, докато дойде време да те хване.

— Не вярвам да хване мен! — отвърна Съдранко, изпълнен с гордостта на младостта, и се изправи на пети да потърка брадата и мустачките си о една висока гладка фиданка. Той не съзнаваше какво върши, но неговата майка го видя и разбра, че това е знак както промяната в гласа на момчетата — който сочеше, че нейното малко зайче вече е пораснало и че скоро ще стане истински голям сив заек.

V

В течащата вода има някакво вълшебство. Кой не го познава, кой не го е почувствуval? Строителят на железопътни линии без страх издига своя насип върху широко мочурище или езеро, даже край самото море, но и към най-значителното поточе се отнася много внимателно, изучава неговите капризи и неговия път и му дава всичко, което то сякаш си пожелава. Изгарящият от жажда пътник сред отровно солените пустини отстъпва, изпълнен със смъртен страх от обраслите с острица блата, докато намери такова, чийто център прилича на тънка прозрачна линийка, с едва доловимо течение, белег за течаща, жива вода, и тогава пие, изпълнен с радост.

В течащата вода има вълшебства и никакво заклинание не може да го развали. Том О'Шептър^[1] доказа нейното могъщество по време на най-крайна нужда. Обитателят на девствената гора, преследван от неуморния си смъртен враг, усеща приближаващата гибел и изпитва ужас. Силите му секват, опитал безуспешно всяка хитрост, докато милостивото небе го изведе до водата, течащата, живата вода. Той се хвърля в нея, тръгва по хладния поток и после с възстановени сили отново се отправя към гората.

В течащата вода има вълшебство. Хрътките пристигат до самото място, спират се и се оглеждат напразно. Техният нагон е притъпен от веселия поток, а дивото животно продължава да си живее.

И това е една от най-великите тайни, която Съдранко научи от своята майка: „След дивата роза водата е твоят най-добър приятел.“

Една топла и задушна августовска нощ Моли поведе Съдранко през гората. Снежнобялата възглавничка, която носеше под своята опашка, проблясваше отпред и му служеше като фенер, макар че угасваше в момента, в който спираше и сядаше отгоре ѝ. След няколко прибежки и спирания, през които се ослушваха, те пристигнаха на брега на блатото. Върховете на дърветата над тях шепнаха: „Спете, спете!“, а някъде далеч, върху потъналото в дълбоката вода дърво,

крякаше голяма подпухната жаба, потопена до брадата в хладката баня.

„Върви тихо след мен!“ — каза Моли на заешки език и „клок“ — цопна в блатото и загреба към дървото в средата. Съдранко се дръпна уплашено, после цопна във водата като издаде само едно „Ох!“ Задушаваше се, клатеше бързо носа си, но все пак подражаваше на майка си. Същите движения, които правеше на земята, го придвижваха и във водата и така откри, че може да плува. Съдранко продължи напред, докато стигна потопеното дърво, и се покатери по високия му сух край, до майка си, от която се изцеждаше вода, заобиколени отвсякъде от шавар и вода, която никога не разказваше нищо. След това, в топлите тъмни нощи, когато онази лисица от Спрингфийлд се появяваше дебнешком през блатото, Съдранко търсеше мястото, откъдето се носеше крякането на жабата, защото в случай на изключителна нужда то щеше да се окаже пътят към безопасността. И оттогава думите от песента, която пееше жабата, редяха: „Ела, ела, при опасност, ела!“

Това беше последният урок, който Съдранко научи от своята майка. Това в същност беше курс за усъвършенствуване, защото много малки зайчета изобщо не го научават.

[1] Герой от едноименната поема на Робърт Бърнс — Б.пр. ↑

VI

Нито едно диво животно не умира от естествена смърт, а рано или късно завършва трагично живота си. Въпросът е само колко ще устои срещу своите неприятели. Животът на Съдранко обаче беше доказателство за това, че веднъж преминал своята младост, заекът вероятно може да доживее до последната част от живота си, която наричаме старост.

Сивите зайци са оградени отвред от неприятели. Тяхното ежедневие представлява низ от бягства. Защото кучета, мухи, котки, скункове, миещи мечета, невестулки, норки, смокове, мишеволи, бухали и хора, а даже и насекоми — всички замислят тяхното унищожение. Зайците преживяват стотици приключения, като най-малко веднъж на ден им се налага да бягат, за да спасят кожата си, и успяват да сторят това благодарение на краката и ума си.

Неведнъж ги подгонваше онази омразна лисица от Спрингфийлд и те търсеха убежище край потока, под останките на една кочина, оградена с бодлива тел. Веднъж мушнали се там, те гледаха вече спокойно как лисицата драчи с нокти в безполезните си опити да ги хване.

Веднъж-дваж, когато го преследваха, Съдранко противопоставяше хрътката на скункса, който изглеждаше опасен колкото кучето.

Веднъж попадна в плен на един ловец с хрътка. Съдранко обаче имаше късмет и успя да избяга следващия ден, изпълнен с още по-голямо недоверие към леговищата, издълбани в земята. Котката на няколко пъти го кара да се потапя във водата, а мишеволи и бухали го преследваха безброй пъти, но за всяка опасност си имаше предпазна мярка. Неговата майка го беше научила на най-важните хитrostи и той извлече поука от тях, а постепенно започна да измисля и много нови. И колкото по-голям и по-умен ставаше, толкова по-малко доверяваше своята сигурност на краката си, разчитайки повече на съобразителността си.

Рейндър се наричаше една млада хрътка от околността. За да я тренира, нейният собственик я пущаше по следите на някой сив заек. Тя почти винаги гонеше Съдранко. Младият заек обичаше тези преследвания, понеже опасността им придаваше особена привлекателност.

— Мамо — обичаше да казва той, — кучето идва отново. Иска ми се да побягам малко.

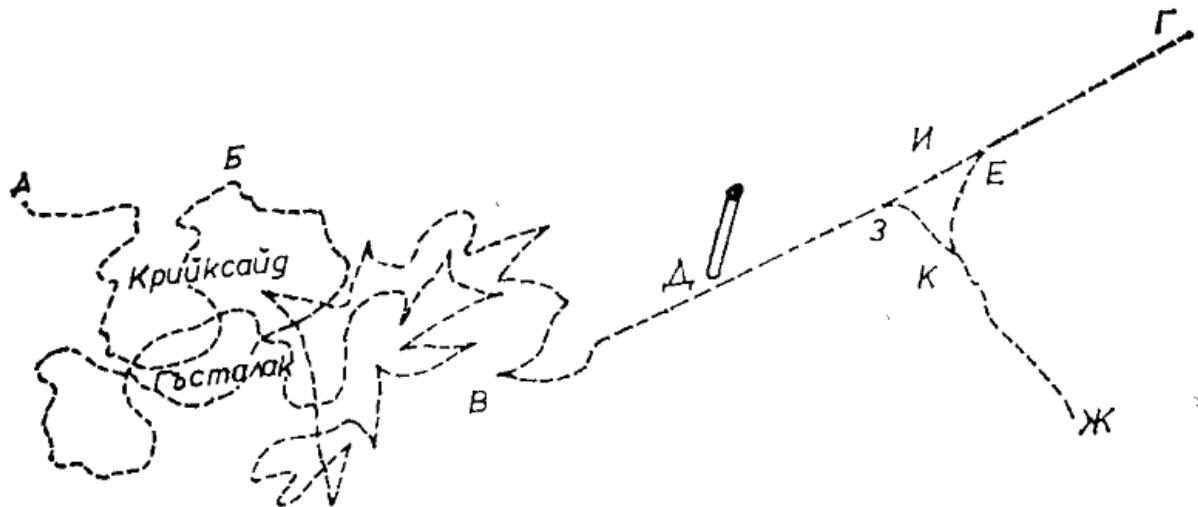
— Прекалено си смел, синко мой — отвръщаше тя. — Страхувам се, че някой ден ще си навлечеш беля от това тичане.

— Но, мамо, чудесно забавление е да дразниш това глупаво куче, а, от друга страна, тренировката е много добра. Ако ме хване натясно, ще ти потропам, тогава ела и го подмами, докато аз си поема дъх.

Той тръгваше, а Рейндър хващаща следата и го преследваше, докато на Съдранко му омръзнеше. Тогава или изпращаше чрез тупкане телеграма за помощ, в резултат на което Моли се заемаше с кучето, или се отърваваше от него с някоя умно скроена хитрост. Ето една от тях, която показва колко добре беше изучил Съдранко изкуството да живее в гората.

Той знаеше, че миризмата му се долавя ниско над земята и че е най-силна, когато тялото му е затоплено.

Ако можеше да се откъсне от земята, да бъде оставен на спокойствие за около половин час, за да изстине тялото му и следата му да поизветрее, тогава, знаеше, щеше да остане невредим. Когато следователно преследването му омръзнеше, той се отправяше към дивите рози на Крийксайд, където започваше да бяга в зигзаг, докато образуваше такава начупена линия, че кучето се бавеше много. После се отправяше нагоре в гората към „Г“, като минаваше на един скок от високия дънер „Д“ по посока на вятъра. Като спираше при „Г“, той се връщаше обратно по следите си до „Е“, където скачаше встрани и побягваше към „Ж“, след това, връщайки се по своите следи до „К“, изчакваше, докато хрътката минеше по неговата следа до „И“. Тогава Съдранко побягваше по своята стара следа до „З“ и вървеше по нея до „Д“, където с един голям скок стигаше големия дънер, притичваше до най-високия му край и оставаше там като вкаменен.

Рейндър губеше много време в лабиринта сред къбините, а миризмата вече едва се долавяше, когато отидеше до „Г“. Тук отново се объркваше и трябваше да се върти в кръг, за да открие отново следата. Кръговете ставаха все по-големи, докато накрая минаваха точно под дънера със Съдранко. В студени дни миризмата обаче слизаше твърде много към земята. Съдранко не мърдаше, не смееше даже да мигне и хрътката отминаваше.

После отново се появяваше. Този път пресичаше долния край на дънера и спираше да го подуши: „Да, мирише на заек“, но миризмата едва се долавяше. Независимо от това кучето се покатерваше по дънера.

Съдранко това беше момент на върховно изпитание, защото голямата хрътка се приближаваше, душеща по ствола. Нервите обаче не му изневеряваха. Вятърът беше благоприятен. Съдранко решаваше, че ще побегне, ако Рейндър преминеше половината разстояние до дънера. Но той не го преминаваше. Рижаво псе би забелязало сгушилия се заек, но не и хрътка, а и миризмата изглеждаше стара, затова Рейндър скачаше от дънера и Съдранко излизаше победител.

VII

Съдранко никога не беше виждал заек, освен своята майка. Наистина, едва ли се беше замислял дали съществуват и други като тях. Сега все по-дълго се отделяше от Моли и въпреки това не се чувствуваше самотен. Зайците не мечтаят за компания. Един декемврийски ден беше се зареял сред шубраците на кучешкия дрян, където прокарваше нова пътека към големия гъсталак на Крийксайд, когато на фона на небето над Сълнчевия бряг изведнъж забеляза главата и ушите на странен заек. Новодошлият имаше вид на доволен откривател и скоро заподскача към Съдранко, по една от *неговите* пътеки, към *неговото* блато. Облада го някакво ново чувство, кипналата смесица от гняв и омраза, наречена ревност.

Непознатият спря до едно от дърветата, о което се триеше Съдранко, дърво, срещу което той имаше навика да се изправя на задни крака и да трне брадата си на най-голямата височина, до която можеше да стигне. Той си мислеше, че върши това просто понеже му харесва, но всички мъжки зайци го правят по няколко причини. Първо, дървото става заешко и другите зайци разбират, че това блато вече е на някакво заешко семейство и не могат да се заселват в него. Второ, това дава възможност на новия заек да разбере по миризмата дали последният посетител на дървото е негов познат, или не. Височината от мястото, където се е търкал заекът, показва колко висок е той.

Съдранко забеляза с възмущение, че новодошлият е с една глава над него и при това едър и набит мъжки. Преживяването беше съвсем ново и изпълни Съдранко с непознати досега чувства. В сърцето му се прокрадна духът на убийството. Той започна да дъвче силно с уста, макар и в нея да нямаше нищо, после подскочи напред до едно равно място с твърда почва и без да бърза, потропа.

„Туп, туп, туп.“ Това е заешка телеграма, която гласи „Пръждосвай се от моето място или ела да се бием!“

Новодошлият наостри уши във формата на буквата V, остана изправен за малко, после се спусна на предните лапи и изпрати по

земята едно много по-гръмко „туп, туп, туп.“ Така си обявиха война.

Те се приближиха изкосо, с кратки прибежки, като се стремеше да вземе дъха на другия и гледаше да открие някакво предимство. Непознатият, едър и тежък мъжки, пращеше от мускули, но една-две дреболийки — известно тъпчене при обръщане и неумение да се приближи веднага до Съдранко, когато клечеше ниско до земята, сочеха, че не беше много умен и че разчиташе само на голямата си тежест. Накрая той се нахвърли и Съдранко го посрещна като малка фурия. Те се счепкаха, отскочиха и се ритнаха със задните крака. „Туп, туп“ и бедният малък Съдранко се търкулна на земята. Само след миг непознатият се озова върху него, захапа го със зъби и преди да успее да се изправи наново, Съдранко изгуби няколко снопчета вълна от козината си. Той отново нападна, но отново беше съборен и жестоко изпохапан. Не беше равностоен на противника си и скоро всичко се сведе до това да спасява собствения си живот.

Ранен, той побягна, а след него с всички сили се понесе и непознатия, който искаше да го убие или да го прогони от родното блато. Съдранко имаше бързи крака и достатъчно въздух в дробовете си. Големината и тежестта скоро накараха непознатия да се откаже от преследването. Това беше добре дошло за бедния Съдранко, защото раните му пречеха, а и умората вече си казваше думата. От този ден започна истински терор за Съдранко. Бяха го обучавали против бухали, кучета, невестулки, хора и тъй нататък, но какво трябваше да прави, когато го преследваше друг заек, не знаеше. Известно му беше, само че трябва да лежи долу, докато го открият, а после да си плюе на петите и да бяга.

Бедната малка Моли беше също тероризирана. Не можеше да помогне на Съдранко и търсеше само къде да се скрие. Едрият мъжки обаче скоро я откри. Тя се опита да му избяга, но не притежаваше пъргавината на Съдранко. Непознатият не направи опит да я убие, но се влюби в нея и понеже тя го мразеше и се опитваше да го избягва, той започна да се държи безобразно с нея. Ден след ден я измъчваше, като се мъкнеше навсякъде след нея, а често, озлобен от нестихващата ѝ омраза, я събаряше на земята, скубеше със зъби меката ѝ козина, докато гневът му позатихнеше, и я оставяше за малко на спокойствие. Негова цел обаче си оставаше да убие Съдранко, чието бягство беше безнадеждно. Друго блато за преселване нямаше и където и да

дремеше сега, трябваше да е готов всеки миг да побегне, ако искаше да спаси кожата си. Десетки пъти на ден едрият непознат се промъкваше до мястото, където спеше Съдранко, но всеки път бдителният заек се събуждаше навреме и успяваше да избяга, но не и да се избави. Той наистина спасяващ живота си, но, о, колко ужасно стана сега съществуването му. Просто подлудяващо е да си толкова безпомощен, когато ежедневно бият и разкъсват собствената ти слаба майка, да гледаш любимите си пасища, уютните кътчета, пътеките, градени с толкова труд, всичко присвоено насилиствено от този омразен грубиянин. Нещастният Съдранко разбра, че плячката принадлежи на победителя, и го намрази повече, отколкото мразеше лисиците или поровете.

Как щеше да завърши всичко това? Тичането, бодърствуващето и лошата храна му се отразяваха зле, а силите на дребната Моли и духът й се огъваха от това безкрайно преследване. Непознатият беше готов на всичко, само и само да унищожи бедния Съдранко. Накрая прибягна до най-злостното престъпление, известно между зайците. Колкото и да се мразят помежду си, всички добри зайци забравят своите вражди пред лицето на общия враг. Въпреки това един ден, когато огромен ястреб кокошкар връхлетя върху блатото, непознатият, прикрил добре себе си, непрестанно правеше опити да изтика Съдранко на открito.

На един-два пъти ястребът едва не пипна Съдранко; спаси го дивата роза. Едрият мъжки се отказа от този начин да унищожи противника си, когато едва не сграбчиха и него самия. Съдранко отново избяга, но това не оправи положението. Той беше решил да напусне мястото още на следната нощ, по възможност заедно с майка си, да тръгне из света да търси нов дом, когато до ушите му долетя душенето на Тандър, ловджийското куче, което търсеше нещо из околностите на блатото. Тогава се реши на отчаяна постъпка. Съвсем преднамерено той изскочи пред кучето. Започна бързо и яростно преследване. Обиколиха три пъти блатото, докато Съдранко се увери, че майка му се е скрила на сигурно място и че неговият омразен неприятел се намира в обичайното си леговище. След това се втурна право в това леговище, хвърли се връз заека, премина през главата му и го ритна със задния крак.

— Жалък глупак, ще те убия! — изкрещя непознатият, скочи на крака, но се оказа между Съдранко, кучето и всичките рискове на

преследването.

Кучето връхлетя със силен лай след прясната миризма на заек. Тежестта и размерите на мъжкия представляваха голямо предимство в борбата с другите зайци, но сега се оказаха фатални. Като се изключат объркването на следите, лъкатушенето и криенето по дупките, известни на всяко малко зайче, той не знаеше други хитрости. Кучето бягаше твърде близо, за да прилага объркването на следите или лъкатушенето, а къде бяха дупките, не знаеше.

Преследването се водеше по права линия. Приятелката на всички зайци — дивата роза, направи каквото можеше, но всичко се оказа безполезно. Кучето лаеше бързо и непрестанно. Чупенето на храстите и скимтенето на кучето всеки път, когато дивите рози раздираха нежните му уши, се чуваха и от мястото, където се криеха двата заека. Изведнъж всички звуци секнаха, последва някакво боричкане, а после силен и ужасен писък.

Съдранко разбра какво означаваше той, и по цялото му тяло полазиха тръпки, но скоро забрави всичко, ликувайки, че отново е господар на любимото старо благо.

VIII

Старият Олифънт едва ли имаше право да изгори всички грамадни храсталаци на източната и южната страна на мочурището и да прочисти останките от стария, ограден с телена мрежа свинарник точно край извора. В не по малка степен това беше жестоко и по отношение на Съдранко и неговата майка. В храсталациите се намираха различните им жилища и предни постове, а свинарникът беше тяхната най-голяма крепост и сигурно убежище.

От толкова дълго време владееха мочурището и чувствуваха всяка негова част и храст собствени, включително земите и постройките на Олифънт, че биха възнегодували против появяването на всеки заек даже около съседния обор.

Претенциите им — това, че дълго и успешно са обитавали земята, бяха абсолютно същите както онези, въз основа на които повечето нации владеят своята земя, и трудно би било да се намери друго, по-добро право.

По време на януарското затопляне Олифънт изсече остатъка от голямата гора около блатото и намали владенията на зайците от всички страни. Те продължаваха обаче да се държат за смаляващото се мочурище, понеже беше течен дом, и нямаха желание да отиват на друго място. Животът им мина в борба с ежедневните опасности, но те все още бяха бързоноги издръжливи и остроумни. Напоследък малко ги беспокоеше една норка, която скиташе нагоре по потока около тяхното тихо кътче. Едно малко благоразумно ориентиране насочи нежелания гост към кокошарника на Олифънт. И все пак зайците не бяха съвсем сигурни, че следят норката, както трябва. Ето защо за известно време се отказаха да използват земните леговища, които, разбира се, бяха опасни задънени алеи, и повече от всяко се придържаха към останалите диви рози и гъсталаци.

Първият сняг се стопи напълно и времето се задържа ясно и топло. Моли, почувствува пристъпи на ревматизъм, се пилееше някъде из долните гъсталаци и търсеше мичела^[1]. Съдранко седеше на

слабата слънчева светлина на брега откъм източната страна. Пушекът от познатия островърх комин на Олифънт излизаше на пресекулки и образуваше светлосиня мъглявина между дърветата, която на фона на ясното небе изглеждаше тъмнокафява. Позлатеният от слънцето островърх комин беше пресечен по средата от бреговете, обрасли с диви рози, на сянка розови, а сега на светлината блестящи в ослепително пурпурно и златисто. Оборът зад къщата със своите стени и покрив, привлекателен като къщата, се изправяше като Ноев ковчег.

Звуците, които идваха оттам, и особено възхитителната миризма, примесена с пушек, подсказваха на Съдранко, че хранят животните със зеле. Устата на Съдранко се пълнеше със слюнки при мисълта за това пиршество. Той душеше благоуханията и мигаше ли, мигаше; страшно много обичаше зеле. Миналата нощ беше посетил обора за няколко хапки люцерна, а никой умен заек не ходи две нощи поред на едно и също място.

И той постъпи най-разумно. Придвижи се до място, от което не можеше да долавя аромата на зелето, и вечеря с наръч сено, издухано от копата. Малко по-късно, когато тъкмо се канеше да си ляга, при него дойде Моли, която беше изгълтала плодовете на мичелата, а след това беше хапнала скромничко от сладката бяла бреза близо до Сълънчевия бряг.

Сълънцето замина някъде по своя работа и отнесе златото и блясъка със себе си. Откъм изток се надигна голям черен плащ, заиздига се все по-нависоко, разпростря се върху цялото небе, затули светлината и превърна света в много тъжно място. После, възползвал се от отсъствието на слънцето, на сцената се появи нов интригант — вятърът, и започна да крои разни беди. Студът непрестанно се усилваше. Стана като че още по-лошо от времето, когато земята беше покрита със сняг.

— Не е ли ужасно студено? Как ми се иска да си имаме още онзи храст, който приличаше на комин! — каза Съдранко.

— Нощта е само за дупката в корените на боровете — отвърна Моли, — но още не сме видели окачена на обора кожата на онази норка. Докато не я видим, опасно е да ходим там.

Хралупата беше изчезнала. В същност, в същия този момент поваленият ствол беше подслонил норката, от която се страхуваха. Ето защо сивите зайци заподскачаха към южния край на блатото, избраха

си шубрак, мушнаха под него и се сгущиха да прекарат нощта, обърнати към вятъра, но насочили носове в различни посоки, за да тръгнат в случай на тревога по различни пътища. Постепенно вятърът ставаше по-сilen и по-студен, а към полунощ малки ледени снежинки затрополиха по сухите листа и зашумоляха из храсталака. Нощта може и да изглеждаше неприятна за ловуване, но онази стара лисица от Спрингфийлд излезе навън. Тя се движеше срещу вятъра и се подслони при блатото. Така се случи, че попадна на завет при шубрациите и подуши спящите зайци. Тя спря за миг, после приближи, като дебнеше безшумно, към храста, под който, носът ѝ подсказа, бяха приклекнали зайците. Воят на вятъра и заспалите зайци ѝ позволиха да се приближи доста, когато Моли дочу слабото прашене на едно сухо листо под лапата ѝ. Тя докосна мустачките на Съдранко и двамата се събудиха в момента, в който лисицата се хвърли отгоре им. Зайците винаги спят с крака, готови за скок. Моли се стрелна моментално във вилнеещата буря. Лисицата не беше преценила добре скока си, но се спусна след Моли, докато Съдранко полетя встрани като стрела.

За Моли оставаше само един път, точно срещу вятъра. Като скачаше с всички сили, тя успя да се откъсне малко напред по все още незамръзналата кал, по която лисицата затъваше, докато стигна до брега на блатото. Възможност за връщане нямаше. Трябаше да продължи напред.

Цоп! Цоп! Тя прецапа през буренациите и се хвърли в дълбоката вода.

Лисицата скочи също, но това беше твърде много за нея в една подобна нощ, затова се върна назад. Моли не виждаше друг изход, затова си запробива път през тръстиката към дълбоката вода и оттам към отсрецния бряг. Духаше сilen насрещен вятър. Малки леденостудени вълнички се разбиваха над главата ѝ, докато плуваше, а водата, натежала от снежинки, препречваше пътя ѝ. Тъмната линия на отсрецния бряг изглеждаше далечна, твърде далечна, а там може би вече я чакаше лисицата!

Моли сви уши, за да не ги брули вятърът, и храбро напъна всичките си сили срещу вятъра и течението. След дълго и уморително плуване в ледената вода почти достигна отсрецната тръстика, когато голяма маса плаващ сняг препречи пътя ѝ, после вятърът от брега издаде странни, лисичи звуци, които я обезкуражиха напълно, и тя

беше отнесена далеч назад, преди да успее да преодолее плувналата преграда.

Тя отново загреба, но бавно, о, колко бавно! Когато най-сетне достигна на завет при високата тръстика, крайниците ѝ се вкочаниха, силата ѝ се изчерпа, а малкото и храбро сърчице едва-едва тупкаше. Вече не се тревожеше дали лисицата е там, или не. Успя да се промъкне през тръстиката, но когато стигна буренаците, започна да движи все по-бавно и несигурно, безжизнените ѝ удари не я придвижваха към сушата, около нея започна да се образува лед, който накрая препреши напълно пътя ѝ. След малко вледенените и отслабнали крайници престанаха да се движат, връхчето на нослето на дребната зайка спря да мърда, смъртта затвори нежно кафявите ѝ очи.

Никаква лисица не чакаше да я разкъса с ненаситните си челюсти. Съдранко отби първата атака на неприятеля и когато си възвърна цялата съобразителност, изтича обратно до мястото, където се бяха разделили, за да помогне на майка си. Той срещна старата лисица, която заобикаляше блатото, за да пресрещне Моли, и я отведе далеч встрани, след като я оставил с рана на главата от една бодлива телена мрежа. После се върна до брега, затърси наоколо следи, тупка по земята, но всичките му усилия отидоха напразно. Не успя да открие своята дребна майка. Никога повече не я видя и никога не разбра къде отиде, защото тя спеше непробуден сън в ледените прегръдки на своята приятелка Водата, която никога не разказва нищо.

Бедната малка Моли! Тя беше истинска героиня, и то една от милионите, живели скромно, без да мислят за геройство, вършили всичко по силите си в своя малък свят. Тя се бори храбро в битката на живота. Беше изтъкана от безсмъртна материя. Съдранко беше път от пътта ѝ и кръв от кръвта ѝ. Тя живееше в него и чрез него завеща по-съвършени фибри на себеподобните си.

Съдранко продължи да живее в мочурището. Старият Олифънт умря през онази зима и неговите разточителни синове престанаха да прочистват мочурището и да поправят оградите с бодлива тел. Само за една година то се превърна отново в пущинак. Пораснаха нови дървета и храсталаци, а рушащите се огради съграждаха безброй заешки замъци и сигурни убежища, които кучетата и лисиците не смееха да нападат. Съдранко живее там и до ден-днешен. Сега е израснал голям и силен и не се страхува от никакви съперници. Има многочислена челяд

и красива сива женичка, която и аз не зная откъде успя да намери. Тук без съмнение ще процъфтяват и той, и децата на неговите деца още много, много години. Можете да го видите там всяка слънчева вечер, ако научите сигналите им и ако изберете подходящо място и знаете как и кога да тупнете върху него.

[1] Ниско, вечноzelено храстче с ягодовидни плодове. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.